

Andrzej Sieradzki

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

FORMUŁY GRZECNOŚCIOWE Z SEMANTYCZNYM KOMPONENTEM SAKRALNYM W JĘZYKU MIESZKAŃCÓW WSI ZELENA (UKRAINA – HUCULSZCZYZNA)

Grzeczność jest kategorią ściśle powiązaną z kulturą danej grupy społecznej. Dokładniej rzecz ujmując, z jednej strony jest istotnym elementem wytworzonym przez kulturę, z drugiej, już jako wytwór, stanowi istotny składnik decydujący w znacznym stopniu o charakterze tejże kultury. Sama kultura definiowana jest rozmaicie w poszczególnych obszarach badawczych. Na użytek niniejszego tekstu przyjmuję definicję zaproponowaną przez Jerzego Kmitę, który pod tym pojęciem rozumie

zbiór przekonań normatywnych i dyrektywalnych, które: (1) powszechnie respektowane są w danej społeczności, (2) tworząc uwarunkowania subiektywno-racjonalne działań funkcjonujących względem ustalonego stanu globalnego owej społeczności potraktowanej jako kontekst strukturalny tych działań¹.

Kultura w tym ujęciu to zatem zbiór przekonań regulujących działania danej społeczności. Przekonania te determinują sposoby działania, w tym też działania grzecznościowe w ustalonym „stanie globalnym”. Żyjąc w określonym środowisku kulturowym, jednostka stosuje aprobowane przez to środowisko kryteria grzeczności, co z kolei przekłada się na określone zachowania werbalne i pozawerbalne. Te zachowania z czasem ulegają rytualizacji. Towarzyszące im zaś formuły słowne zachowują swoje znaczenie bądź też stają się (często w zredukowanej formie) wyłącznie wyrażeniami o charakterze performatywnym, których jedyną funkcją jest, jak pisze Eugeniusz Grodzieński, stwarzanie atmosfery grzecznościowej, stanowiącej ułatwienie całokształtu stosunków międzyludzkich². Te zmiany formalne i funkcjonalne poszczególnych wyrażen widoczne są dopiero wówczas, gdy formuły grzecznościowe obserwowane są w przebiegu historycznym. Dla języka polskiego najpełniejszy opis zmian w tego typu

¹ J. Kmita, *Późny wnuk filozofii: wprowadzenie do kulturoznawstwa*, Warszawa 2007, s. 57.

² E. Grodzieński, *Wypowiedzi performatywne*, Wrocław 1980, s. 92.

wyrażeniach daje praca Marka Cybulskiego pt. *Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w dobie średniopolskiej*³.

Rytualne aspekty interakcji społecznej (w tym grzecznościowej) Erwing Goffman przedstawia, przywołując metaforyczne pojęcie twarzy, które definiuje jako:

Twarz jest obrazem własnego „ja” naszkicowanym w kategoriach uznanych atrybutów społecznych, przy czym może to być obraz zbiorowy, jak wówczas, gdy ktoś wystawia dobre świadectwo swojej profesji bądź religii, wystawiając dobre świadectwo samemu sobie⁴.

Aldona Skudrzyk tak rozumianą metaforę uznaje „za ogólną ramę działań komunikacyjnych, w których zachowania grzecznościowe grają istotną rolę”⁵. W owych zachowaniach interesujące nas w niniejszym tekście formuły grzecznościowe stanowią jeden z elementów, obok czynników pozawerbalnych. Zaniechanie zachowań grzecznościowych powoduje, że wyrządzamy drugiej osobie krzywdę. Może się ona bowiem poczuć znieważona i odrzucona. Ignorowanie zasad grzecznościowych uderza również często w osobę, która celowo w relacjach interpersonalnych je pomija. Takie zachowanie bowiem może prowadzić do negatywnej oceny społecznej, a tym samym w wielu przypadkach utraty „twarzy”. W tym kontekście grzeczność jawi się nie tylko jako przejaw kompetencji komunikacyjnej, ale też kulturowej⁶.

Zachowania grzecznościowe, w tym zachowania językowe, będąc wytworem kultury danej społeczności, nie mają charakteru uniwersalnego. Ich interpretacja i identyfikacja możliwa jest wyłącznie w ramach danego modelu kulturowego, w którego granicach stanowią zamknięty w danym momencie czasowym zespół zachowań o charakterze rytualnym. Zachowania takie składają się na model grzeczności, który Kazimierz Ożóg definiuje następująco:

Przez model grzeczności rozumiem system społecznie zaaprobowanych i powszechnie przyjętych w danej społeczności (grupie wspólnocie) zasad, norm, określający pewien usankcjonowany sposób zachowania, także i werbalnego członków tej społeczności w kontaktach między sobą⁷.

Model grzecznościowy funkcjonujący w społecznościach dużych, otwartych zawiera normy o szerokim stopniu rozpowszechnienia, ten zaś, który jest wytworem małych grup społecznych, kierujących się własnymi, specyficznymi dla danej społeczności zasadami kulturowymi oprócz zasad powszechnych, na przykład związanych z kulturą narodową, zawiera też te, które są wytworem kultury lokalnej, co więcej, te ostatnie

³ M. Cybulski, *Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w dobie średniopolskiej*, Łódź 2003.

⁴ E. Goffman, *Rytuał inicjacyjny*, Warszawa 2006, s. 5-6.

⁵ A. Skudrzyk, *Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa)*, [w:] *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*, red. A. Achtełik, J. Tambor, Katowice 2007, s. 106.

⁶ M. Marcjanik, *Grzeczność w komunikacji językowej*, Warszawa 2007, s. 19-22.

⁷ K. Ożóg, *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2001, s. 75.

mogą przeważać zdecydowanie w danym kręgu kulturowym nad zasadami ogólnymi, mogą również być (i często są) językowo komunikowane w odmienny sposób. Taki model grzeczności, funkcjonujący w społeczności kulturowej jednej wsi, jest przedmiotem opisu w niniejszym tekście. Obiektem analiz są wyrażenia językowe używane we wspólnocie społeczno-kulturowej wsi Zelena na Huculszczyźnie. Wieś ta jest położona w paśmie Karpat ukraińskich, w powiecie Nadwórna (*Надвірна*), województwie stanisławowskim (*Івано-Франківск*).

W trakcie prowadzonych analiz pod uwagę biorę wyłącznie te formy (dominujące na badanym terenie), które jako jeden z elementów budowy zawierają frazy odnoszące się do Boga lub tradycji religijnej. Pozostałe formuły grzecznościowe traktuję jako tło interpretacyjne. Występujący na tym terenie zestaw fraz grzecznościowych traktuję jako zamknięty zbiór, stanowiący ważny element modelu grzecznościowego, realizowanego w badanej wspólnocie. Z tego punktu widzenia nieistotne jest, czy wytworzone zostały one w tej wspólnocie, czy też właściwe są kulturze huculskiej, a nawet szeroko pojętej kulturze narodowej, ukraińskiej. Takie założenie powoduje, że nie oddzielam elementów typowo huculskich od ogólnoukraińskich (np. podaję formuły zarówno z ukraińskim *дякую*, jak i huculskim *декую*). Rozdzielanie formuł ze względu na ich genezę nie jest bowiem istotne dla założonego w artykule modelu opisu fraz językowych o funkcji grzecznościowej.

Materiał do badań pozyskałem w 2016 roku w wyniku bezpośredniej obserwacji zachowań językowych mieszkańców Zielonej w sytuacjach grzecznościowych oraz poprzez badania ankietowe. Informatorami były osoby pochodzące z rodzin, które przynajmniej od trzech pokoleń zamieszkują w badanej miejscowości. Aby sprawdzić pokoleniowy rozkład poszczególnych formuł, materiał zebrałem od osób reprezentujących cztery pokolenia: I. osoby powyżej 60. roku życia, II. osoby pomiędzy 40. a 60. rokiem życia, III. osoby pomiędzy 20. a 40. rokiem życia, IV. osoby poniżej 20. roku życia⁸.

Prezentację i analizy materiału rozpoczynam od formuł powitalnych, inicjujących kontakty interpersonalne. Formuły te układają się w dwupoziomowe sekwencje, na które składa się wypowiedziana przez inicjującego kontakt formuła powitalna i, będąca reakcją na nią, struktura wypowiedziana przez osobę pozdrawianą. W obydwu przypadkach są to struktury składniowe, zawierające rzeczowniki *Бог* i *Христос* (i warianty). Formuły inicjujące kontakt są reprezentowane przez trzy wariantywne syntagmy:

1. *Слава Ісусу!*
2. *Слава Ісусу Христу!*
3. *Слава Ісу!*

⁸ Przyjmuję podział na grupy wiekowe zaproponowany przez Zygmunta Zagórskiego i stosowany w jego pracach, zob. np. Z. Zagórski, *O badaniach integracji w zakresie świadomości językowej w kilku województwach zachodnich*, Wrocław 1982.

Odpowiedź na takie pozdrowienie stanowią zwroty grzecznościowe, które również występują w trzech wariantach:

1. *Слава Богу!*
2. *Слава Богу на віки!*
3. *Слава Богу светому!*

Taka sytuacja komunikacyjna ma miejsce zarówno wówczas, gdy jej uczestnicy spotykają się na terenie otwartym (np. ulica, podwórko), jak i w relacji gospodarz–gość (np. przy wejściu do domu, sklepu). Pomimo częściowej formalizacji syntagmy te, wywodzące się bezpośrednio z formuł modlitewnych o charakterze adoratywnym, stanowiąc językowy element kreujący sytuację grzecznościową (funkcja performatywna), zachowują ciągle swoją pierwotną funkcję: oddanie czci Bogu. Sprawia to, że wymawiane są zawsze z należnym *sacrum* szacunkiem.

Taki sposób powitania jest powszechny u przedstawicieli grup I i II. Młodszy mieszkańcy wsi używają ich regularnie w kontaktach z osobami starszymi. Rzadziej w kontaktach między sobą. W tym przypadku dominuje uniwersalne *Здоров*, zarówno jako inicjujące relację grzecznościową, jak i jako odpowiedź na pozdrowienie. Te formuły mają już tylko funkcję performatywną. Nie przywołują, jak opisanej wcześniej, konkretnej sytuacji semantycznej.

Przedstawione wyżej reguły grzecznościowe ograniczone są wyłącznie do grekokatolików zamieszkujących badaną wieś. W niewielkiej społeczności świadków Jehowy używa się wyłącznie fraz o funkcji czysto performatywnej *Добрий день!* Taka sama fraza stanowi też odpowiedź na to powitanie. Ten sposób pozdrawiania ma miejsce w kontaktach o charakterze oficjalnym, na przykład relacja uczeń–nauczyciel. Tu też pojawia się tylko formuła *Добрий день!* (jako powitanie i odpowiedź).

Formuły z odwołaniem się do Boga używają również w analizowanym typie sytuacji grzecznościowej mężczyźni między sobą, gdy spotykają się w sytuacjach nieoficjalnych. Formuła inicjująca ma postać: *Дай Боже здоров'їчко!* Jako odpowiedź występuje fraza: *Дай Боже здоров'ї! // Дай Боже здоров'є!* Taki grzecznościowy dialog w badanej miejscowości można usłyszeć niemal wyłącznie z ust osób należących do I i II grupy wiekowej. W grupie III jest rzadki, nie spotykany niemal między mężczyznami w wieku poniżej 20 lat (grupa IV). W III i I grupie wiekowej dominuje *Здоров!* (jako powitanie i odpowiedź na powitanie).

Element sakralny nie pojawia się w formułach grzecznościowych używanych w sytuacjach, w których dochodzi do rozwiązania relacji interpersonalnych, na przykład wyjście z czyjegoś domu, podwórka czy w ogóle rozstania na otwartej przestrzeni (łąka, droga itp.). Wówczas odchodzący używa tylko formuły: *Бувайте здорові!*, na którą osoba pozostająca odpowiada:

1. *Ході здорові! // Іди здоровий!* (do jednej osoby),
2. *Ходить здорові!* (do grupy osób oraz do osób starszych),
3. *Бувайте здоров!*

Takie zachowania słowne mają już dziś charakter performatywny. Wywodzą się one z dawnych formuł życzących, ale i zarazem prawdopodobnie ochronnych. Semantyka tych formuł oraz sytuacja, w których są realizowane, zdaje się wskazywać, że wcześniej ich wypowiedzenie miało zapewnić zdrowie, ale przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w domu, jak i w drodze.

Wyjątek w opisywanym typie sytuacji stanowią formuły pożegnalne, wypowiedziane przed świętami Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Semantyczny element sakralny przywołany zostaje w nich poprzez wyraz święto. Odchodzący pozdrawia wówczas zostającego na miejscu, wypowiadając frazę: *Светкуйте здорові!* Odpowiedzią na takie pożegnanie jest najczęściej:

1. *Посполю і з Вами!*
2. *Дякую* (ukr.) // *Декую* // *Дековать* (rus.).

Przed udaniem się w dalszą drogę używa się formuł oddających wychodzącego w opiekę Boga. Gospodarz miejsca używa wyłącznie wyrażen:

1. *Най Бог помагає!*
2. *Їдь з Богом!* (Ta forma jest już dziś w zaniku. Ma ona prawdopodobnie proveniencję polską, por. *Idź z Bogiem*).

Na każdą z tych formuł odchodzący odpowiada: *Декую!* // *Дякую!* Te formuły mają funkcję pragmatyczną, ale nie zatraciły nadal funkcji semantycznej, optatywnej; ciągle wyrażają życzenie, by Bóg ochraniał osobę udającą się w podróż.

Formę swoistego krótkiego dialogu mają formuły grzecznościowe wygłaszane do osób, które wykonują jakąś pracę. Cechą charakterystyczną tego typu sytuacji jest to, że inicjujący relację grzecznościową nie musi (choć może) znajdować się w bezpośredniej bliskości drugiego uczestnika sytuacji (jak to miało miejsce w relacjach opisanych wyżej).

Sytuację grzecznościową inicjuje zawsze osoba przechodząca (lub przychodząca), wygłaszając formułę pozdrowienia: *Боже помагай!* Odpowiedzią może być jedna z następujących formuł:

1. *Дековать!*
2. *Дякую, дай Боже здоров'ї!*
3. *Дякую, най Бог помагає і тобі! / вам!*

Taką sytuację grzecznościową można zainicjować wyłącznie w dzień powszedni. Wypowiedzenie formuły *Боже помагай!* w niedzielę (nawet kiedy ktoś wykonuje jakąś pracę) może wzbudzić, szczególnie u ludzi starszych, podejrzenie, że wypowiadająca

ją osoba ma nieczyste intencje, że chce zaszkodzić poprzez czary. W takim przypadku, nawet jeśli sytuacja zostaje zainicjowana, nie pada żadna odpowiedź ze strony pozdrawianego.

Jedną z ważnych cech gospodarki huculskiej jest hodowla bydła i owiec. Produkty mleczne, pozyskiwane od owiec i krów, stanowią do dziś podstawę pożywienia. Nie dziwi zatem fakt, że w społeczności o takiej kulturze wytworzyło się specyficzne zachowanie werbalne związane z jedyną, wyjątkową sytuacją, jaką jest dojenie krów. Akt grzecznościowy, ale i życzący zarazem, inicjuje przychodzący, wygłaszając formułę: *Спопу Господу в коров богато молока!* Dojący krowę powtarza życzenie, dodając jako dowód wdzięczności życzenia zdrowia i długiego życia: *Спопу Господу богато молока, а тобі здоровіі і віка!* Tę sytuację grzecznościową inicjuje się zarówno, gdy czynność dojenia ma miejsce w przestrzeni otwartej, na przykład łące na pastwisku, jak i w przestrzeni zamkniętej, na przykład w oborze. Zwrotów tych używają przedstawiciele wsi należący do wszystkich grup wiekowych. Zaniechanie takiego zachowania uznane mogłoby być za nietakt. Jeden z informatorów (27 lat) wręcz stwierdził: „W moim wieku każdy tak pozdrawia, to jest na wsi obowiązek”.

Formuły z semantycznym elementem religijnym są też obecne w aktach podziękowań. Występują tu dwie formuły:

1. *Спасу Буз!*
2. *Декую!*

Formuły te występują zamiennie. Przy tym pierwsza z nich najczęściej stosowana jest przez przedstawicieli pokolenia I i II, druga zaś przez osoby młodsze. Istotny w tym przypadku jest odbiorca podziękowań. W relacji do osób starszych używa się częściej formuły 1. niż 2., młodszy przedstawiciele społeczności Zielonej częściej użyją *Декую!* // *Дековать!* czy ogólnego *Дякую!*

Swoisty charakter ma podziękowanie za otrzymaną jałmużnę realizowane przez żebraka. Wypowiada on zawsze rytualną formułę: *Прости Біз!* Dosłowne znaczenie tej formuły to ‘niech Bóg odpuści’ (zmarłym). Jest to zatem nie tyle bezpośredni akt podziękowania, ile bardziej życzenie, by okazany akt miłosierdzia dla żebraka przełożył się na akt miłosierdzia Boga dla osób zmarłych z danej rodziny.

Modlitwą, podziękowaniem Bogu, a przy tym też (fakultatywnie) podziękowaniem gospodyni są formuły wypowiedane po posiłku. W tym przypadku można wyróżnić dwie sytuacje. Pierwsza ma wyłącznie charakter dziękczynienia Bogu za posiłek. Realizuje się ona poprzez formułę modlitewno-dziękczynną: *Декую тобі Боже за дар Твій!* Druga łączy tę pierwszą z dodatkową sekwencją, wyrażającą podziękowanie dla gospodyni, która jedzenie przygotowała. W takim przypadku używa się fakultatywnie dwóch formuł:

1. *Декую Господу за дар Твій а рукам за те що приготували!*

2. *Декую Господи за дар Твій і газдини яка варила!*

Formuły te nie są używane na co dzień. Wygłaszane są przy wyjątkowych okazjach. Wyłącznie charakter prośby-modlitwy ma formuła wypowiedziana przed posiłkiem. Zgodnie ze zwyczajem domownicy przed jedzeniem się żegnali, a gospodarz wygłaszał formułę: *Нехай (Най) Біг (Пан Біг) благословить цю їжу!* W dzisiejszej kulturze mieszkańców Zielonej formuła ta już nie występuje, pamięta się o niej, ale nie używa.

Przeprowadzone analizy materiału językowego pozwalają na kilka wniosków ogólnych:

1. Formuły zawierające w swoim składzie leksykalnym składniki odnoszące się do sfery *sacrum* używane są w sytuacjach, które ogólnie określić można jako: powitanie, pożegnania, życzenia i podziękowania. W ramach tych ogólnych formuł, w niektórych przypadkach, wyodrębnić można jeszcze sytuacje uszczegółowione, przywoływane przez odmienne formuły grzecznościowe, na przykład podziękowanie i podziękowanie wypowiedziane przez żebraka, pozdrowienie przy pracy i pozdrowienie przy dojeniu krów.
2. Wszystkie omówione formuły są w badanej społeczności nadal używane we wszystkich pokoleniach. Niektóre z nich, jak pokazują analizy, realizowane są tylko w szczególnej sytuacji, na przykład w relacjach z osobami starszymi. Tak jest na przykład z syntagmami przywołującymi sytuacje powitania, gdzie fraza *Слава Ісусу Христу!* zastępowana jest powszechnym wśród młodego pokolenia: *Здоров!* Są to jednak sytuacje wyjątkowe. Stosowanie niektórych pozdrowień warunkowane jest rodzajem sytuacji (oficjalna / nieoficjalna).
3. Większość formuł ma charakter sekwencyjny, co jest związane z rodzajem sytuacji, w której są używane. W tym następstwie formuł można wyróżnić trzy sytuacje:
 - a) zarówno fraza inicjująca sytuację, jak i odpowiedź zawierają w swoim składzie wyrażenie przywołujące rzeczywistość sakralną, na przykład *Слава Ісусу!*, odp. *Слава Богу!*;
 - b) tylko forma inicjująca ma element odnoszący się do *sacrum*, odpowiedź jest pod tym względem neutralna, na przykład *Спаси Бог!*, odp. *Декую!*;
 - c) odpowiedź na frazę inicjującą sytuację grzecznościową z elementem sakralnym może mieć dwojaki charakter: zawierać wyrażenie przywołujące *sacrum* lub być pod tym względem neutralna, na przykład *Боже помагай!*, odp. *Дякую, дай Боже здоров'ї!* albo *Дековать!*
4. Wszystkie używane w analizowanych sytuacjach formuły z elementem sakralnym mają zarówno funkcję performatywną, tzn. tworzą atmosferę grzecznościową, jak i zachowują swoje podstawowe właściwości semantyczne. Taki charakter tych fraz powoduje, że mimo upływu czasu nie ulegają one skróceniu do członu podstawowego.

Bibliografia

- Cybulski M., *Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w dobie średniopolskiej*, Łódź 2003.
- Goffman E., *Rytuał inicjacyjny*, Warszawa 2006.
- Grodziński E., *Wypowiedzi performatywne*, Wrocław 1980.
- Kmita J., *Późny wnuk filozofii: wprowadzenie do kulturoznawstwa*, Warszawa 2007.
- Marcjanik M., *Grzeczność w komunikacji językowej*, Warszawa 2007.
- Ożóg K., *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2001.
- Skudrzyk A., *Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa)*, [w:] *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*, red. A. Achtelek, J. Tambor, Katowice 2007.
- Zagórski Z., *O badaniach integracji w zakresie świadomości językowej w kilku województwach zachodnich*, Wrocław 1982.

Formuły grzecznościowe z semantycznym komponentem sakralnym w języku mieszkańców wsi Zelena (Ukraina – Huculszczyzna)

Streszczenie: Przedmiotem analiz w artykule są formuły grzecznościowe występujące we wsi Zelena na Huculszczyźnie. Występujący na tym terenie zestaw fraz grzecznościowych traktuję jako zamknięty zbiór, stanowiący ważny element modelu grzecznościowego, realizowanego w określonych warunkach społeczno-kulturowych.

Formuły zawierające w swoim składzie leksykalnym składniki odnoszące się do sfery *sacrum* używane są w sytuacjach, które ogólnie określić można jako: powitania, pożegnania, życzenia i podziękowania. W ramach tych ogólnych formuł w niektórych przypadkach wyodrębnić można jeszcze sytuacje uszczegółowione, przywoływane przez odmienne formuły grzecznościowe, np. podziękowanie i podziękowanie wypowiedane przez żebraka, pozdrowienie przy pracy i pozdrowienie przy dojeniu krów. Omówione w artykule formuły są w badanej społeczności nadal używane we wszystkich pokoleniach. Niektóre z nich, jak pokazują analizy, realizowane są tylko w szczególnej sytuacji, np. w relacjach z osobami starszymi. Tak jest np. z syntagmami przywołującymi sytuację powitania, gdzie fraza *Слава Іцыцу Хрұцмы* zastępowana jest powszechnym wśród młodego pokolenia: *Здопов!*

Wszystkie używane w analizowanych sytuacjach formuły z semantycznym komponentem sakralnym mają zarówno funkcję performatywną, tzn. tworzą atmosferę grzecznościową, jak i zachowują swoje podstawowe właściwości semantyczne.

Słowa kluczowe: formuły grzecznościowe, *sacrum* w formułach grzecznościowych, Huculszczyzna, Zelena

Terms of Politeness with a Semantic Sacral Component in the Language of the Inhabitants of Zelena Village (Ukraine – Hutsulshchyna)

Summary: The article studies the terms of politeness encountered in the Zelena village in the Hutsul Country (Ukraine). The set of polite phrases appearing in this area is treated by the author of the article as a closed collection constituting an important element of the politeness model realized in specific social-cultural conditions.

The forms containing, in their lexical composition, the elements referring to the sphere of *sacrum* are used in the situations which can generally be defined as: greetings, farewells, compliments and thanks. Within those general categories, in some cases, we can additionally isolate more detailed situations, in which different politeness terms are used, for instance, thanks and thanks expressed by a beggar, greetings at work and greetings when milking cows. In the studied community, the expressions discussed in the article have been still used by all generations. Some of them, as confirmed by studies, are applied only in special situations, for example, in contacts with the elderly people. This is the case, for instance, with syntagmas recalling the situation of a greeting where the phrase *Слава Ісусу Христу* (and an adequate reply) is being replaced by *Здоров!* which is popular among the young generation.

All fixed expressions with a semantic sacral component used in the analysed situations possess a performative function, which means that they create a polite atmosphere and preserve their basic semantic properties.

Keywords: politeness terms, *sacrum* in politeness terms, Hutsuls, Zelena